

Dances catalanes (II)

per Daniel Sanahuja i Capella

Joan Rigall i Casajuana

JOAN RIGALL I CASAJUANA

Veié per primera vegada la llum a la ciutat de Manresa el dia 7 de novembre de 1885.

Cursà els estudis de primera ensenyança a la seva ciutat natal, i els de Batxillerat a l'Institut de Barcelona. Obtingué els títols de perit, professor Mercantil i Industrial.

L'any 1904, allionat pel gran folklorista Rossend Serra i Pagès, inicià les tasques primerenques dels seus estudis i investigacions de les manifestacions del folklore català.

L'any 1908, junt amb Aureli Capmany, Rafel Tudó i els germans Mas, el mestre Joan Rigall fundà el primer "esbart de Dansaires" que es constituí a Catalunya, acollit dins l'Associació de Lectura Catalana.

Fou en ocasió de la sessió inaugural d'aquell primer "Esbart" que Rigall, component del grup de *dansaires*, presentà la dansa de *L'Hereu Riera* per un sol executant, i va ser ell mateix que realitzà l'exhibició.

Extinguida l'entitat que veié néixer el primer esbart, el mateix any del seu aflorament, Rigall, junt amb Capmany, Tudó i Mas s'uniren per continuar l'obra començada dels ballets, però hi hagué una dissidència entre el grup i Rigall i Capmany fundaren aleshores l'Esbart Folklore de Catalunya.

El mestre Rigall fou professor de dansa a l'Institut de Cultura per a la Dona. Des de l'any 1904 fins al 1923 fou Rigall l'únic folklorista que recorregué tots els punts del Principat a la recerca de dances i balls, dels quals féu estudis pràctics i científics. Gràcies a Rigall han estat recuperades i depurades un bon nombre de dances populars catalanes.

Entre els seus escrits té excel·lents estudis de balls peninsulars tractats de manera científica.

Ha format en el curs de la seva llarga experiència un gran nombre de dansaires i un magnífic estol de mestres.

El mestre Rigall ha vist estrenades diverses dances per ell recollides i restaurades.

Infatigable en les seves tasques, es calcula al voltant de les dues-centes les dances recollides que encara són inèdites.

Entusiasta de la tradició del nostre país, fervorós paladí de la cultura del Principat, amant incondicional de la dansa, aquests darrers anys acaronà la idea de crear un PATRONAT DEL FOLKLORE, per tal que la seva existència servís per a unificar l'esforç en pro dels estudis, la conservació i la divulgació dels aspectes tradicionals del nostre poble i molt especialment de la dansa popular, i aportà com a base fonamental d'aquesta obra el seu propi riquíssim arxiu.

El mestre Joan Rigall i Casajuana, alt testimoni de la restauració i la divulgació de les dances típiques de Catalunya, lliurà la seva ànima al Senyor, a la matinada del dia 11 de febrer de 1960, fet ocorregut a la Ciutat Comtal que ell tan estimava.

JOAN AMADES I GELATS (1890-1959)

Amb la mort quasi fulminant de Joan Amades que ha fet impossible el darrer i desitjat acomiadament, ha desaparegut una gran figura la importància de la qual el temps acusarà més i més a mesura que aquest vagi transcorrent i tamisi obres i personatges.

Amades, portava escrites centenars d'obres; llibres, opuscles, diccionaris; pronunciades centenars de conferències i publicades muntanyes d'articles. Era un treballador portentós, admirable, gosàriem dir únic ja que amb prou feines hem conegut algú que sentís una més gran passió pel treball. I treballava en condicions difícils i penoses que convertien aquella laboriositat seva en quelcom heroic la grandesa de la qual no era captada pels que el tractaven o sentien una senyalada simpatia i adhesió per la seva obra ingent, que tal volta culminí amb el *COSTUMARI* que va editar-li Salvat. Amades quasi no hi veia: l'havien d'acompanyar. Sense un cervell extraordinàriament organitzat i excepcional, treballar així hauria estat pràcticament impossible, però, Amades ho portava tot de cap. Recordava el que li llegien o explicaven. Preguntava insado-

Joan Amades i Gelat

l·lablement. Era un investigador sempre en actiu, mobilitzat i amatent.

Quan va morir tenia seixanta-vuit anys, però, pel treball que desenrollava semblava un minyó de vint. Va néixer a Barcelona al carrer del Peu de la Creu. El seu pare volgué que sabés el que ell no sabia, o sia, gairebé tot, i per començar, idiomes. Durant la seva joventut n'arribà a conèixer molts, àdhuc el rus. Es feia llegir obres en anglès i en alemany i mentalment traduïa el que escoltava. Com Serra i Pagès, Capmany, Serra i Boldú, etc., arribà a interessar-se pel folklore, la ciència del poble; a través de l'excursionisme, anant d'un lloc a l'altre del país, recollí les seves tradicions, les seves cançons, anotant la lletra i la música; salvà, així, de perdre's per sempre un immens i inestimable tresor. Li explicaren tota mena de refranys i proverbis. La primera font folklorica la trobà en la seva pròpia mare que ell cita en les referències de la seva prodigiosa obra *Teresa Gelats, de Barcelona, Mare nostra, Calçetera*. Aquesta deliciosa criatura cantava amb una diàfana i clara veu, unes 200 cançons distintes, de les quals més de 150 en versions inèdites. L'any 1916, per primera vegada en la història de les investigacions folkloriques a la Península, la seva veu fou enregistrada en disc fonogàfic. Però el camp dels informes de Joan Amades fou en realitat tot el país. A peu o a cavall, a voltes d'una mula, recorregué l'alta muntanya; el Pirineu, la Garrotxa, les serralades de Tarragona, els cims gironins; discorregué pel pla, convisqué amb els vells pescadors de la costa per a retenir el seu vocabulari professional, convisqué amb gent d'altres gremis; captà, així, una fraseologia que, gràcies a ell, no s'ha perdut.

MODAS

Pinol

SABADELL

Modista

Sant Ferran, 66 - Tel. 710 59 40

SABADELL

Molts dels seus llibres, dels quals la majoria de les vegades era l'editor, sobresortien pel gust depurat de les edicions, per la qualitat del paper, per la tipografia, per les il·lustracions a base de boixos i dibuixos antics. En aquest sentit són bellíssims els llibres que li edità Oliva de Vilanova: *Les Auques, Els Gegants*, etc.

En alguns, pocs, dels seus llibres, col·laboren amb en Joan Amades, Josep Colominas, Pau Vila, Emerencià Roig i Raventós, els mestres Pujol i Tomàs, amb els quals recorregué Catalunya com a missioner recolector de melodies per a l'obra del *Cançoner Popular*.

Joan Amades, cap allà l'any 1929, per donar una data més o menys exacta, començà a cridar l'atenció entre els investigadors estrangers. El seu nom ja figurà a partir de llavors a les bibliografies d'etnografia i folklore. Des de feia uns anys la seva obra mereixia una seriosa consideració per tot Europa. Des de Nordamèrica li feien consultes. El temps, el continuat estudi, els viatges darrerament molt constants i llunyans per l'estranger, barraren en ell les falles que podien restar encara de la seva admirable formació autodidàctica. Entrà a formar part del cens de col·laboradors del Consell d'Investigacions Científiques. Així mateix li encarragaren una secció de l'Institut Municipal d'Història de la Ciutat i se'l nomenà conservador del Museu d'Arts Populars del Poble Espanyol de Montjuïc. Darrerament, i en això treballava quan la mort el sorprengué quasi inclinat sobre la seva màquina d'escriure que polsava a cegues, la UNESCO li havia demanat una llista total sobre tot el que en el món s'hagués dit i publicat sobre folklore català. En data recent Joan Amades aconseguí un importantíssim premi a Palermo, constituint, això, un homenatge de caràcter internacional a la seva obra i a la seva figura d'investigador.

Afeccionat a la seva terra, encès d'amor per ella, com un Juan Ramón Jiménez, Joan Amades era un barcelonès universal, home de mà sempre generosament estesa, i propens a l'abraçada, a la cordialitat, perquè el folklorista que ha mort no era només un erudit, un etnògraf de categoria internacional, sinó que per sobre de tot era un home bo, actiu, lliurat al treball, al pur goig dels seus i donat a l'amistat fraternal i cordial que avui li plora i li resa.

Informació obtinguda d'Artur Llopis i del Butlletí de l'Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore.

En els propers números de Quadern s'aniran publicant treballs sobre el títol de DANSES CATALANES, que formen part del nostre ric folklore. En cadascú d'ells s'hi inclourà una part de la partitura corresponent harmonitzada per a piano.

Com he dit a HERVÁS i a IAN GIBSON: "*PARA QUE NUNCA JAMAS JULIO NOS QUIEBRE LA HIEDRA*"

Del Catálogo de "Impresiones y Paisajes" de Antonio HERVÁS AMESCUA, Pintor. Sala d'Art NEGRE, Set-Oct. 88

A: "FEDERICO"
en su Mar y su Cielo.

CONTEMPLACION OTOÑAL DE ARSILIA DESDE EL NOCTURNO DE TU VENTANA

El Agua, me dices, no tiene calor, y es de color;
el agua, tú prueba, a mucha sal sí tiene el sabor.
El Cielo, nos fian, no se extingue donde muere el Mar;
el Cielo, os repiten, empiezan "más allá", al empezar.
Agua y Cielo, les insistes, tienen que ver con el Amor;
Cielo y Agua, y a veces Tierra, no pueden darnos Dolor.
El Agua, el Cielo, la Noche, el Alba, el Día, la Canción
son el Estuario donde resuena, quedo, el madrigal del corazón.

Joan CASALS i SALA